

25 April 2020

Generalna sekretarka Vijeća za regionalnu saradnju, Majlinda Bregu govorila je za N1, iz Tirane, o stanju u toj zemlji s koronavirusom, štetama koje će nastati po ekonomiju regiona, posebno turizam. Bregu odgovara i na pitanja vezana uz projekat nazvan "zeleni koridori", te o tome kako gleda na budućnost eurointegracija.

Bregu za [N1](#): Turizam nakon pandemije, šta i kako?

Generalna sekretarko, dobro došli u program N1. Hvala Vam što razgovarate sa nama.

Majlinda Bregu: Dobro jutro.

N1: Možete li nam reći kakva je situacija sa koronavirusom u vašoj zemlji, Albaniji, jer ste u ovom trenutku vi u Tirani. Kako borba protiv koronavirusa prolazi u Albaniji?

Majlinda Bregu: Očigledno, mi u Albaniji živimo pod teškim režimom policijskog sata još od marta. Ali to je dalo rezultata. U početku je glavni grad Tirana bio žarište, grad sa najvećim brojem zaraženih ljudi. Sada su to neka druga područja. Smrtnih slučajeva ima, ali uspevamo se izboriti do sada. Nakon karantene pojedini biznisi se otvaraju, male prodavnice itd. Najveći problem sada biće, pošto će vrijeme biti sve ljepše i ljepše, a ljudi ovdje u Albaniji početkom maja obično kupuju, idu na carine, pa će situacija biti malo psihološki komplikovanija.

N1: Ali, za nekog poput vas, ko je navikao da putuje regionom sve vrijeme i da bude u pokretu, ovo je vjerovatno teško vrijeme da budete zaglavljani u svom domu i da radite na daljinu sa kolegama i drugim partnerima u region.

Majlinda Bregu: Definitivno jeste. Često putujem, ne samo u region već i širom Evrope. RCC ima mandate u jugoistočnoj Evropi, ali se aktivnosti dešavaju svukud. Plus, što možemo dodati Brisel kao drugi dom za sastanke. Život visi u zraku. Ali, ovo je nešto što se dešava svima pa smo se morali naviknuti i pokušati prilagoditi naše aktivnosti. Svi ovo zovu novom normalnosti, a ja je zapravo ne zovem normalnom situacijom jer nije nešto što su svi zapravo odabrali. Ipak, mi pokušavamo raditi, barem uz pomoć tehnologije možemo biti skupa i pratiti neke online sastanke pa posao nije prekinut. Kontekst, veliki sastanci, diskusije u manjim prostorijama, grupama, definitivno nisu izazov. Iskreno, moram reći da sam u početku bila zabrinuta kako ćemo ljude motivirati da rade online. Neću reći da je idealno, ali se fino odvija. Barem imamo ritam i možemo biti u kontaktu jedni s drugima o onome što radimo. Nije ovo najbolja stvar koja bi se mogla nekome desiti, ali barem treniramo online rad i razvoj.

N1: Nedavno je RCC objavio video, u kojem ste vi, o turizmu u regionu, a što će biti jedno od ključnih ekonomskih područja za region, biće veoman teško pogođen. Neke brojke koje ste prezentovali u tom videu su zapanjujuće i pokazuju koliki će uticaj koronavirus imati na region. Na primjer 10,2 posto ukupnog BDP-a regiona je u turizmu, 11,4 posto svih zaposlenih su u

turizmu, 53 posto putovanja kako ste već i kazali su otkazani. Kakav je stav RCC-a o ovoj situaciji u turizmu. Možemo li to savladati nakon korone.

Šta možemo uraditi i promijeniti

Majlinda Bregu: Spomenuli ste neke podatke i statistiku koje smo prezentovali, a sve je to dio istraživanja koje smo pripremili sa stotinu turističkih agencija iz regiona. Pitali smo ih da li su već počeli otkazivati aranžmane ili koliko je već putovanja do sada otkazano. A ovo su prvi podaci koje smo dobili I zapravo prvi podaci iz regiona koji su do sada prezentovani javnosti. Situacija baš I neće biti dobra, ali se nadam da neće biti tako mračna kakvom smo je odlučili u videu predstaviti svima. Smatram da negiranje realnosti neće pomoći promjeni. Da dodam još jedan podatak, prošle godine je na Balkanu 57 posto svih putovanja bilo avionom, uključujući I one lokalne letove među državama ili članicama. Ali, naravno to ove godine neće biti slučaj. A ako spomenemo da je jedan od 6 zakazanih putovanja planiranih za 2020 u regionu otkazan, to znači da će svi ti prihodi od prošle godine od tek nešto više od 7,1 milijardi eura ove godine definitivno biti manji. Još uvijek ne znamo koliko, ali će biti lošije. Dakle, šta možemo uraditi i promijeniti. Već imamo turistički projekat. Definitivno je na vladama, državama, dok uvode pakete za oporavak i alate za sisteme, da odluče koliko će podržati turistički sektor. Za nas turizam nije samo atrakcija i popularnost, već je kako ste rekli usko povezan sa gubitkom radnih mjesta, šemom zaposlenih i nezaposlenih. 550 hiljada ljudi zaposleno je u turističkom sektoru, dakle tu su agencije, restorani, kafići, sve usluge itd. Da bi riješili krizu, definitivno će im biti potrebna podrška vlade. A znamo da vlade u našem regionu i nisu baš bogate. Dakle, vlade moraju pružati podršku, predstaviti plan za turistički sektor. Njihovi gubici su zapravo veoma veliki. Jedna milijarda eura mjesečno, barem za prošli mjesec, na nivou Evrope nije mala suma. Nedavno smo čuli za mogućnost kredita MMF-a koji će biti produžen region. Prije nekoliko dana komesar za proširenje je predstavio pakete. Ima nešto novca IPA fondova koji nije potrošen u svakoj ekonomiji u regionu, a uz to ima i 290 miliona eura koji će biti korišteni za ekonomski oporavak Zapadnog Balkana. Ne možemo reći koliko će od toga dobiti turistički sektor. Taj novac će biti budžetski potpomognut, a onda će od vlada zavisiti koji su sektori prioritet. Ipak, mi smatramo da je turizam u region prioritet. Spomenuli ste 10,2 posto BDP-a, što je ja bih rekla velik novac za region. A ako se situacija ne popravi, ova godina baš i neće biti najbolji period. Onda bi trebali pronaći izlaz i planirati politike koje dugoročno mogu pomoći. Spomenuli smo jednu od ideja koje smo pokrenuli prošle godine- putovanje sa ličnim kartama u regionu. Znam da će ovo možda previše politički zvučati u ovom trenutku, dok je fokus na zdravstvu, ali ako ljudima u ovom regionu ne damo šansu da barem bez prepreka putuju među našim državama I ako ih ne oslobodimo turističkih taksi koje svako mora plaćati kada putuje ili posjećuje neku državu, onda će situacija biti još I teža. Ovo možda neće drastično promijeniti situaciju, ali je može poboljšati. Zbog toga smo ponovo predstavili tu ideju. Znamo da će u narednom period trebati više vodstva, donošenja čvrstih odluka, solidarnosti, rješenja I prijedloga o saradnji koji nisu bili vidljivi prije nekoliko mjeseci.

N1: Spomenuli ste EK i saradnju sa EK, ali i regiju Zapadnog Balkana. Postoji nešto što se zove zeleni koridori, što je veoma važno u ovom trenutku. A spomenuli ste i novac EK. Zanimljivo je da samo jedna država regiona nije prihvatila taj novac, a to je Srbija. Vidjeli smo neke velike cifre, 180 miliona za Albaniju, 250 za BIH, 100 za Kosovo, 60 za CG, 160 za SM, ali Srbija taj

novac nije prihvatila. Kada to stavimo u perspektivu ovih zelenih koridora, koji zapravo trebaju pomoći kretanju robe u region, da li smo vidjeli neko nezadovoljstvo između zemalja I EK, kao i nedostatak saradnje u ovom vremenu korone.

Majlinda Bregu: Rekla bih da su u početku svi bili šokirani. Šok i teška trauma, plus nesigurnost kako će se situacija razvijati. Virus, najveća zdravstvena briga, s jedne strane i najveća trauma koju čovjek može vidjeti. A onda i organizacijska perspektiva, dakle kako će se na ovo sada gledati, kako će se EU time pozabaviti, šta će uraditi sa našim granicama, koliko ljudi dolazi iz jedne zemlje u drugu, koje su zemlje najviše pogođene, koliko brojke rastu, da li ćemo uvesti potpuno policijski sat ili karantenu, nešto duži policijski sat ili ćemo pratiti kolektivni imunitet kao što se desilo u Velikoj Britaniji ili u nekim dijelovima na sjeveru Evrope. Zapadni Balkan je bio dio toga. Smatram da je bilo zabune kod donosioca odluka u početku. Na globalnom nivou taj zabrinuti saradnik je Evropa. Vidimo tu zabrinutost i tu, ne bih rekla loš osjećaj, već zakrčenost i ovdje u regionu, jednom kad je EU odlučila zabraniti izvoz medicinskih potrepština trećim zemljama, a Zapadni Balkan je dio toga. Ali, barem je reakcija naše strane je bila hitna i poprilično pravovremena. Jedna od prvih zemalja koja je otišla u karantenu bila je Albanija još 9. marta, a 12 marta su je drugi pratili. RCC je 12. marta odlučio inicirati diskusije sa svim članovima u regionu. Zna da postoje različite organizacije i institucije koje se bave specifičnim projektima i idejama, a i politikama. Jedna od tih, a koja je u ovom trenutku veoma važna je transportna zajednica, ali i CEFTA. Odlučili smo okupiti sve ekonomije regiona, njihove predstavnike, EU je uvijek tu sa nama, a i RCC, transportna zajednica i CEFTA kako bi predstavili ideje zelenih koridora na ZB, ali i kako da održimo otvorene granice između Zapadnog Balkana i EU, a referiram se samo na onih 18 eksternih granica koje dijelimo sa EU. Dakle imamo 18 granica koje dijelimo sa članicama EU i 14 među nama. Situacija je moram reći bila frustrirajuća, frustrirajuća za nas, dobijali smo informacije iz različitih ekonomija o brojnim graničnim prelazima koji nisu bili u funkciji, a onda su I različiti policijski satovi uticali na promet hrane i lijekova. Međutim, dan za danom mislim da je posvećenost da se ovo desi bila poprilično visoka I srećom situacija uopšte nije više ista. Sada svakodnevno pratimo situaciju sa kamionima na granicama. Vozači više ne moraju čekati sate I sate, provjerava se njihovo zdravstveno stanje, tako da nisu blokirani I da ne gube vrijeme na granicama. Ako smo u imali problema u zelenim koridorima za promet hrane ilijekova na početku ove pandemije, više ih nemamo. Postoje neki incidenti koji se mogu desiti na nekim graničnim prelazima zbog toka, ali se stvati odvijaju poprilično normalno. Danas, dok govorimo, vrijeme koje vozači kamiona provode na granicama je od 5 do 60 minuta. To je dakle period čekanja na graničnom prelazu. Mislim da je to dobra stvar koju smo uspjeli postići u ovo vrijeme rata I pandemije koronavirusa. S druge strane, situacija u EU se promijenila, mislim da su zato u početku svi I bili zbunjeni. I pošto se situacija promijenila, ta zabrana vezana za medicinsku opremu je sklonjena, dozvolili su izvoz za ZB. Dakle, korak po korak, dan za danom situacija se razvijala, jer niko nije bio spreman I nije očekivao da će nas ova pandemija tako teško pogoditi.

"Mislim da je ono najbolje u našim rukama"

N1: Za region je veoma važno pitanje EU integracija. U narednih nekoliko mjeseci, jednom kad se ovo nekako okonča, moraćemo se pozabaviti s brojnim neodgovorenim pitanjima prije nego nastavimo s EU integracijom. Prije svega, dogovor BG i Prištine. Sada je tu Lajčak kao spec,

predstavnik EU, kao i tačan datum kada će Albanija i SM početi pregovore. BIH nema status kandidata još uvijek. Šta mislite kako će se taj process EU integracija odvijati nakon korone.

Majlinda Bregu: Ovo je možda neka vrsta prilike koja izgleda bolje nego prije godinu dana. Prošle su godine na otvaranju pregovora Albanija i Sjeverna Makedonija dobile ne. To baš i nisu dobro prihvatili svi oni koji rade na i podržavaju process proširenja. To nije bila dobra poruka za Zapadni Balkan. Ove godine, sa novom metodologijom, mogu reći da je process EU integracija u boljoj situaciji, barem u smislu da smo jasniji i da ozbiljnije shvatamo ono što se dešava u našim zemljama, ali i efekte ove metodologije. Za koju pak mogu reći da je samo alat, ali onaj pravi u rukama donosioca odluka, čak i u onim zemljama gdje su skeptični po pitanju nastavka ovog procesa. A tu su i garancije koje idu s ovom novom metodologijom o reverzibilnosti procesa. Ipak, moram reći da process pristupa svakim danom postaje sve više politički. Svakim danom povećava strahove da odluke može blokirati bilo koja članica, a mislim da ova pandemija proziva sve nas. Kod kuće moramo imati kapacitete, ne da zbog procesa proširenja moramo imati dobar zdravstveni system ili vladavinu zakona u našim zemljama ili sistem dobre infrastructure i povezanosti, dobre digitalne funkcionalnosti prelaska granica itd. Svi ovi standardni se čine tehničkim u samom procesu, a političari tu nisu jaki. Mislim da nam je pandemija vratila realnost i logiku, da su proširenje, EU integracije nisu samo politička podrška procesu, već pokušaj da se prilagodimo i napravimo potrebne reforme kod kuće. Pogledajte šta se dešava ovih dana. Granice su zatvorene, zidovi veći nego prethodnih godina ljudi se ne mogu kretati, jedva imamo ove zelene koridore za hranu i lijekove, sigurnost i kontrola hrane ponovo je u našim rukama. Sve ovo bi nam trebala biti dobra lekcija da u EU integracije reforma u našim ekonomijama i državama. Što se tiče datuma mislim da vam nitko u EU ne može reći šta će se desiti kada su u pitanju tačni datumi pristupa i slično. Sjajno je što su Albanija i Sjeverna Makedonija dobile šansu za pregovore. Sada ćemo tokom godina vidjeti kako će se situacija odvijati. Uskoro će biti i vladina konferencija za Sjevernu Makedoniju, a nešto kasnije i za Albaniju. Ali, kao što sam rekla, sada je najvažnija stvar da se uklopimo u umove Evropljana jer mi smo to time što smo na evropskom kontinentu i da se pokušamo fokusirati na reform naše države, prije svega jer imamo mogućnosti, a ostalo je na solidarnosti političara.

N1: Dakle, sudeći po vašim riječima i kako se približavamo kraju ovog intervjua, sve je u našim rukama i šta god uradimo to će dati rezultate i onda ćemo imati šansu da idemo dalje. Da li je vaša poruka regionu nakon korone.

Majlinda Bregu: Mislim da je ono najbolje u našim rukama. Ali, kako se kaže, dvoje je potrebno za tango. Dakle važno je da se process kreće, a ne da se još zaustavlja, da nema bilo kakvih prepreka koje mogu doprinjeti da ljudi budu još više frustrirani i ljuti. Smatram da bi to trebalo odgovarati objema stranama. Ono najbolje za usklađivanje sa zahtjevima je u našim rukama. Datumi pristupa EU nisu najvažnija stvar pod ovim novim okolnostima, najvažnije je da djelujemo interno i da se uskladimo sa zahtjevima i da stvorimo taj nivo evropeizacije kojeg bi u vlastitoj zemlji htjeli imati.
